

EL PROCÉS CONTRA EL CONVERS NICOLAU SANXO,
CIUTADÀ DE BARCELONA, ACUSAT D'HAVER CIRCUMCIDAT
EL SEU FILL (1437-1438)

PROCESSUS INQUISITIONIS FACTE CONTRA SANXO, CONVERSUM,
CIVEM BARCHINONE

A.D.B., *Processos* n. 762

Introducció, transcripció i notes
per JOSEP HERNANDO i ANGELS IBÀÑEZ.

INTRODUCCIÓ

I. JUEUS I CONVERSOS

Hom ha dit que el problema convers constitueix una de les claus fonamentals per a explicar la història peninsular de la Baixa Edat Mitjana i també de l'Època Moderna.¹ El jueu-convers, però, és coetani a la polèmica Cristianisme-Judaisme, és a dir, surgeix amb l'aparició del Cristianisme en l'escena històrica. A la península ibèrica,² tanmateix, el convers, en quant problema, cal situar-lo a l'època visigòtica a partir de l'abjuració de l'Arrianisme per Recared, l'any 587, a causa del fanatisme exercit pels nous neòfits, i durant el regnat de Sisebut (612-621) amb les seves lleis

1. Vegeu E. CANTERA MONTENEGRO, *Los judíos en la Edad Media Hispana*. Cuadernos de Investigación Medieval, n. 5. A-Z Ediciones y Publicaciones, S.A., Madrid 1986, p. 68. Obra molt útil pel llistat bibliogràfic que hi inclou, molt complet fins l'any de la seva publicació.

2. La bibliografia sobre els jueus durant l'època medieval és molt extensa i ha augmentat durant aquest simbòlic any de 1992. Tanmateix, hom pot veure la seva evolució durant els últims cent anys consultant: J. AMADOR DE LOS RIOS, *Historia de los judíos* (3 vols.), Ed. Turner, Madrid 1984 (primera edició de 1875); Y. BAER, *Historia de los judíos en la Corona de Aragón (s. XIII y XIV)*, Diputación General de Aragón, Zaragoza 1985 (primera edició de 1913); L. POLIAKOV, *Historia del Antisemitismo. I De Cristo a los judíos de las Cortes*, Muchnik Editores, Barcelona 1986 (primera edició de 1955); D. ROMANO, *Los judíos de la Corona de Aragón en la primera mitad del siglo XV*, dins del «IV Congreso de Historia de la Corona de Aragón 1955», Palma de Mallorca 1958, pp. 239-244; J. LEE SHNEIDMAN, *La situación dels jueus a la Corona d'Aragó*, dins la monografia *L'Imperi catalano-aragonès (1200-1350)*, Edicions 62, Barcelona 1975, vol. II, pp. 167-215; D. ROMANO, *Una població marginada: els jueus*, dins *Història de Catalunya*, Ed. Salvat, Barcelona 1978-1979, vol. II, pp. 143-147; L. SUÁREZ FERNÁNDEZ, *Judíos españoles en la Edad Media*, Ed. Rialp, Madrid 1980; y BAER, *Historia de los judíos en la España Cristiana* (2 vols.), Altalena Ed., Madrid 1981; E. MITRE, *Cristianos, musulmanes y hebreos. La difícil convivencia de la España medieval*, Ed. Anaya, Madrid 1988; L. SUÁREZ FERNÁNDEZ, *La expulsión de los judíos de España*, Ed. Mapfre, Madrid 1991.

antijueus. De l'any 711 al segle XII els jueus fruiren d'una època daurada sota el domini musulmà. L'equilibri i el benestar, però, es trencà amb la invasió dels Almoràvits i els Almohades a causa de llur intolerància i fanatisme religiós. No és gens estrany, doncs, que molts jueus emigressin cap als regnes cristians del Nord, on serviren els interessos d'aquests, fruïnt d'una altra època d'esplendor durant els segles XII i XIII. Simultàniament, però, és a dir, a partir del segle XII, en precisar-se el concepte de *Christianitas*³—lluita de les investidures i progressiu afermament de l'ideal teocràtic, croades i concreció de la Guerra Santa— es començà a produir un canvi en l'actitud dels cristians envers els jueus en tots els ordres. Es produí, per tant, de manera progressiva un canvi profund en la condició del poble jueu: hom anà passant d'una autonomia limitada a una condició d'absoluta subjecció i de inferioritat davant dels cristians. Si bé és cert que no en tots els Estats les noves condicions s'imposaren al poble hebreu amb el mateix rigor, sí que ho és que a la fi del segle XIV la posició dels jueus en tots els Estats europeus es féu insostenible.⁴

Aquesta hostilitat desembocà en els primers disturbis o «pogroms» que començaren a Sevilla el març de 1391, seguiren per tota Andalusia i amdues Castelles i arribaren a Aragó a mitjan l'any. La conseqüència fou tot un seguit de conversions en massa, en optar pel batisme i no pel martiri voluntari com a Anglaterra i Alemanya.⁵ Moltes aljames es dispersaren i, fins i tot, desaparegueren. Les predica-

3. Vegeu F. KEMPF, *Das problem der Christianitas im 12-13. Jh.*, dins «Historisches Jahrbuch», 79 (1960), pp. 104-123; J. VAN LAARHOVEN, «*Christianitas*» et réforme gregorienne, dins «Studi Gregoriani», 6 (1959-1961), pp. 1-98; R. MANSELLI, *La «Christianitas» medioevale di fronte all'eresia*, dins *Studi sulle eresie del secolo XI*, Studi Storici 5, Roma 1975, pp. 293-327; R. RUPP, *L'idée de chrétienté dans la pensée pontificale des origines à Innocent III*, Paris 1939.

4. Els «Tractats sobre els jueus», obres de gènere divers, són testimoni d'aquestes relacions. En ells la polèmica antijueva, els anomenats despectivament *Tractatus adversus Iudaeos* n'ocupà la major part. Vegeu, per exemple, B. BLUMENKRANZ, *Les auteurs chrétiens latins du Moyen Age sur les juifs et le judaïsme*, Ed. Mouton et Cie., Paris-La Haye 1963; ID., *Juifs et Chrétiens. Patristique et Moyen Age*, Variorum Reprints, Londres 1977; ID., *Juifs et Chrétiens dans le monde occidental*, Ed. Mouton et Cie., Paris-La Haye 1960; P. BROWE, *Judenmission in Mittelalter und die Päpste*, Ed. herder, Roma 1942; H. LECLERQ, art. *Judaïsme*, dins *Dictionnaire d'Archéologie Chrétienne et Liturgie*, T. 8-1, Paris 1928, col. 1-254; F. PARENTE, *Il confronto ideologico tra l'Ebraismo e la Chiesa in Italia*, dins *Italia Judaica*, Arti del I Convegno Internazionale, Bari 1981, Roma 1983, pp. 303-381; ID., *La controvèrsia tra ebrei e cristiani in Francia e in Spagna dal VI al IX secolo*, dins *Gli ebrei nell'alto medioevo*, Settimane di Studio sull'Alto Medioevo, XXVI, Spoleto 1980, t. II, pp. 530-639; A. SERPER, *Le débat entre Synagoge et Eglise au XIIIème siècle*, dins «Revue des Etudes Juives», 123 (1964), pp. 307-333; M. SIMÓN, *Verus Israel. Étude sur les relations entre chrétiens et juifs dans l'Empire Romain*, Ed. Boccard, Paris 1948; F. VERNET, *Dictionnaire Apologétique de la Foi Catholique*, Paris 1915, t. II, col. 1651-1764; J. COHEN, *The Friars and the Jews. The evolution of Medieval antijudaïsme*, Cornell University Press, Ithaca and London 1983.

5. «La moral del pueblo judío estaba minada por siglos de bienestar. Su asimilación social al resto de la población había progresado tanto que el cambio parecía quizá el menos drástico. La expulsión de todos los países de Europa... había cortado todas las vías de escape. Posiblemente, los recientes desastres les habían hecho sentir que, en definitiva, no había esperanzas para su futuro nacional y religioso. Pero, sobre todo, había una diferencia moral que se había manifestado en la larga tradición del cripto-judaísmo en la Península. No era difícil para los judíos insinceros y contemporizadores convertirse en insinceros y contemporizadores cristianos», CECIL ROTH, *Los judíos secretos. Historia de los marranos*, Altalena, Ed., Madrid 1979, pp. 24-25.

cions de Sant Vicent Ferrer i la Disputa de Tortosa feren la resta.⁶ La conseqüència fou «la formació d'una minoria o classe social que per antonomàsia hom anomenarà dels conversos i que afectà de manera exclusiva els que procedien del Judaisme».⁷ - Procés que comença el segle XIV i s'accelera fins l'expulsió l'any 1492.

A causa d'aquestes conversions en massa, hom veia, dins la comunitat cristiana, que a més de tenir una homogenia minoria jueva, ara hi havia un gran nombre de cristians nominals dispersos arreu i que no tenien cap mena de restricció per a exercir qualsevulla professió i càrrec. Les relacions amb els neòfits no foren massa bones dins aquesta societat, car tant els conversos forçats com els de bon grat seguien vivint, no tots, ben cert, en els calls i exercien les mateixes activitats professionals que quan eren jueus. És per això que, com hom ha dit, estaven condemnats a viure en una «societat transitòria» al marge de les dues religions.⁸ Si la conversió, en un principi, els hauria hagut d'obrir les portes de la societat cristiana, el cert és que transformà l'odi envers els jueus en l'odi envers els conversos, perquè «lo juheu convers o batejat fou sempre mal mirat pel poble».⁹ Per la seva nova condició, el convers era apte per a ésser subjecte de tots els drers polítics del ciutadà, però ensems tenia relacions tenses amb els ciutadans «de natura» per la sospita, real o no, de la minça sinceritat de les conversions i perquè no se'ls conceptuava com de la mateixa raça.

Dins les comunitats jueves, la conseqüència més important fou, com ja s'ha dit, la decadència, i també en molts casos la desaparició, de les aljames, tant en els seus membres com en les riqueses. Tanmateix, les relacions amb les neòfits cristians, els conversos, eren bones i hom els ajudava amb tots els mitjans a l'abast. Els jueus pensaven que un jueu, malgrat pecador, és a dir, convers, segueix sent jueu, per la qual cosa el convers que tornava al Judaisme era rebut de bon grat.¹⁰ Actitud ben diferent a la dels cristians.

6. Vegeu F. VENDRELL GALLOSTRA, *La actividad proselitista de Sant Vicente Ferrer durante el reinado de Fernando I de Aragón*, dins «Sefarad», XIII (1953), 87-104; A. PACIOS LÓPEZ, *La disputa de Tortosa* (2 vols.), C.S.I.C., Madrid 1957.

7. Vegeu E. BENITO RUANO, *Del problema judío al problema converso*, dins *Los orígenes del problema converso*, Ed. El Albir, Barcelona 1976, p. 20.

8. Vegeu H. BEINART, *Los conversos ante el Tribunal de la Inquisición*, Riopiedras Ed., Barcelona 1983, p. 11.

9. Vegeu F. CARRERAS CANDI, *Evolució històrica de jueus y jueuissants barcelonins*, dins «Estudis Universitaris Catalans», III (1909), pp. 404-428 i 498-522; IV (1910), pp. 45-65 i 359-373. La citació del text pertany al vol. III, p. 416.

10. «Conversos y judíos constituían un solo pueblo, estaban unidos por lazos de fe y destino y por unas esperanzas mesiánicas que en España adquirieron un color especial, propio de ese pueblo y de ese país», Y. BAER, *Historia de los judíos*, citat en la n. 2, p. 639. Un bon exemple d'aquest acolliment ens el dóna J. PERARNAU, *El procés inquisitorial barceloní contra els jueus Janto Almuli, la seva muller Jamila i Jucef de Quatorze (1341-1342)*, dins «Revista Catalana de Teologia», 4 (1979), pp. 309-353.

II. CIRCUMCISIÓ I CRISTIANISME

¿Conversions sinceres? ¿Mitjà per a salvar la pròpia vida? Hom no dubta de la conversió de molts, però la historiografia sobre els conversos porta a fer pensar que la majoria dels conversos ho eren perquè no hi havia altre remei.¹¹ Eren jueus, com hom ha dit, en tot menys en el nom i cristians en res menys en la forma.¹² Si això és així, res d'estrany que molts conversos no respectessin les normes cristianes i seguissin molts dels preceptes jueus, entre els quals sempre fou preeminent la pràctica de la circumcisió.¹³

El sistema cultural social i religiós del Judaisme inclou la suma total de l'ensenyament jueu contingut en la Llei Escrita (Bíblia), Llei Oral (Mishnà i Guemarà; combinada com Talmud) i altres fonts escrites. Segons la tradició rabínica la Torà precriu 613 manaments (*mitzvot*) que el jueu està obligat a complir: 248 positius (*mitzvot asé*) i 365 negatius (*mitzvot lo taasé*). El nombre total de manaments positius correspon al nombre de membres del cos humà i el de manaments negatius correspon al nombre de dies de l'any solar.¹⁴

D'aquests preceptes del Judaisme, un dels fonamentals era i és la circumcisió. En època antiquíssima hom la concebé ja com senyal d'aliança, com signe de submissió a Jahvè (*Ex* 4, 25) o de pertinença a la comunitat religiosa israelita (*Ex* 12, 48; *Nom* 9, 14) i, per consegüent, com signe que havia de portar a la memòria els deures que imposava la aliança amb Jahvè (*Deut* 10, 1; 30, 6; *Jer* 4, 4; *Ez* 44, 7) i com signe distintiu d'altres pobles (*Jut* 14, 3; *1Sam* 14, 6; *2Sam* 1, 20).¹⁵ És per això que la seva

11. Hom pot veure, per exemple, després de les conversions dels jueus de Barcelona, tot seguit als abalots de 1391, l'activitat de les autoritats fent cercar els conversos que fugien «ad partes sarracenum» per renegar de la fe cristiana. En són un bon exemple els nombrosos contractes notariais perquè això no es fes. Vegeu, si més no, PERE CLAVER, *Llibre comú 7 Desembre 1391 - 20 Agost 1392*, fols. 105v-106r.

12. «En general, la casuística de actituds íntimes possibles dentro de esas primeras hornadas de conversos, permite ensayar... la siguiente clasificación: 1 Cristianos auténticos. 2 Heterodoxos en el seno del cristianismo. 3 Talmudistas. 4 Incredulos. 5 Vacilantes. Estos últimos serían... los más numerosos... Conforme a tales supuestos, forzoso es concluir que la actitud de sospecha generalizada ante el fenómeno del «neocristianismo», se apoyaba en sólidos fundamentos reales, por más que éstos fuesen provocados por la misma sociedad «limpia» que, contradictoriamente, estaba exigiendo la adhesión», E. BENITO RUANO, *Los orígenes del problema converso*, citat en la n. 7, pp. 20-21.

13. Alvaro Espina, en la seva obra *Fortalitium fidei*, classifica les transgressions dels conversos dividint-les en aquelles que afecten els costums i els preceptes jueus, les que afecten els preceptes cristians, les que afecten el matrimoni, el dogmes i les creences. D'aquestes, la circumcisió n'ocupa el primer lloc. Vegeu H. BEINART, *Los conversos*, citat en la n. 8, pp. 22-23.

14. «Dicit rabi Çanlay: Sexcenta tredecim mandata fuerunt data Moysi in Synay: trecenta sexaginta quinque mandata negativa, secundum dies anni; et ducenta quadraginta et octo affirmativa, secundum membra humani corporis», A. PACIOS LÓPEZ, *La disputa de Tortosa*, citat en la n. 6, v. II, p. 263. Vegeu també J. NEUMAN-G. SIVAN, *Judaísmo. Léxico ilustrado de términos y conceptos*, Jerusalem 1983, art. *Mitzvá*, pp. 159-159; *La Mishná*, edició preparada por C. DEL VALLE, Editora Nacional, Madrid 1981, Apéndice III, p. 1363-1386.

15. Aquesta característica, de signe distintiu dels pobles, és la que els polemistes cristians més repeteixen: «Et ut scias quod propter hoc fuit data circumcisió: quod quando Iudei erant habentes et

institució fou atribuïda a Abraham, pare dels creients. Hom prescribia que la circumcisió s'apliqués vuit dies després del naixement (*Gen* 17, 2; *Lev* 12, 3).¹⁶ Tot això comportava que entre els jueus la circumcisió no tenia un significat material i groller, sinó que representava un ritu d'incorporació al poble jueu i d'orientació vers el futur mesiànic.¹⁷

No és gens estrany, doncs, que la circumcisió, i també el dissabte, fos un dels elements externs més característic del Judaisme, fins al punt que no mancaren creients disposats a afrontar la mort per la salvaguarda d'aquest precepte. No es gens estrany també que hom considerés que hi havia incompatibilitat entre circumcisió i Cristianisme i que, per tant, aquella constituïa una greu transgressió contra el Cristianisme que calia jutjar i, si s'esqueia, castigar.¹⁸

III. CONTINGUT DEL PROCÉS

El dia 22 de desembre de l'any 1437, «entorn onze hores abans de mitga nit»,

regem et pontifices et pugnabant cum gentilibus, erant in hoc signo noti. Et hec est utilitas circumcissionis Iudeorum. Et modo carentes hiis que diximus... non indigent circumcissione, quia non pugnant», J. HERNANDO, *Tractatus adversus Iudeos. Un tratado anónimo de polémica antijudía (s. XIII)*, dins «Acta Historica et Archaeologica Mediaevalia», 7-8 (1986-1987), p. 36. Però també: «Quod apud nos valet aqua baptismatis, hoc egit apud veteres vel pro parvulis sola fides, vel pro maioribus virtus sacrificii, vel pro his, qui de stirpe Abrahae prodierunt, misterium circumcissionis. Ex quo instituta est circumcissio in populo Dei... ad sanctificationem purgationis valebat parvulis originalis veterisque peccati, sicut etiam baptismus ex illo valere cepit ad innovationem hominis, ex quo constitutus est», *Decretum, De consecratione*, D. IV, c. 5-6 (*Corpus Iuris Canonici*, dins AE. FRIEDBERG, Leipzig 1879, I, cols. 1362-1363).

16. «El niño puede ser circuncidado al octavo día, al noveno, al décimo, al undécimo, al duodécimo, ni antes ni después. ¿De qué modo? Habitualmente al octavo día. Si nace en el crepúsculo de la vigilia del sábado, se circuncida al décimo. Si ocurre un día festivo tras el sábado, se circuncida el día undécimo. Si ocurren los dos días festivos de año nuevo, se circuncida el día duodécimo. Si el niño enferma, no se le circuncida hasta que no sane», *La mishná*, citat en la n. 14, pp. 149-250.

17. «Otro motivo, y muy importante, tiene a mi parecer la circuncisión, a saber: hace a los que profesan la idea de la unidad de Dios que se distinguen por un mismo signo corporal, impreso en todos, de manera que quien no está integrado entre ellos no puede, por su calidad de foráneo, pretender incorporarse... para ellos viene a ser una especie de alianza y pacto. De igual manera es una alianza pactada por Abraham nuestro padre para la creencia en la unidad de Dios, de manera que todos los que se circuncidan son los únicos incorporados a la alianza abrahámica, en virtud de la cual se adquiere el compromiso de creer en la unidad...», MAIMONIDES, *Guía de los perplejos*, Edición preparada por D. GONZALO MEASO, Editora Nacional, Madrid 1984, pp. 540-541.

18. «Plerique ex Iudeis, qui dudum ad Christianam fidem promoti sunt, nunc blasphemantes Christum non solum Iudaicos ritus perpetrasse noscuntur, sed etiam abhominandas circumcissiones exercere. De quibus consultu piissimi ac religiosissimi domini nostri Sisemandi regis hoc sanctum decrevit concilium, ut huiusmodi transgressores pontificali auctoritate correcti ad cultum Christianae dignitatis revocentur, ut quos propria voluntas non emendat animadversio sacerdotalis coherceat. Eos autem, quos circumciderunt, si filii eorum sunt, a parentum consortio separentur; si servi, pro iniuria corporis sui libertati tradantur», *Decretum, De consecratione* D. IV, c. 94 (*Corpus Iuris Canonici*, dins AE. FRIEDBERG, Leipzig 1879, I, col. 1392).

l'esposa de Nicolau Sanxo, convers i fill del convers Guillem Sanxo,¹⁹ coraler i ciutadà de Barcelona, paria un infant (l. 210–212).²⁰ Era el cinquè dels fills. Dels quatre primers, un havia nascut mort, dos altres havien mort per hemorràgia umbilical («hagueren accident: que ls brollava sanch entorn lo lemríngol, que deguna medicina no era bastant de stancar-la e axís morian», l. 215–218). Cap d'aquests infants havia viscut prou de temps per a poder ésser batejat. És per això que la mare, conversa, ja estant prenys del cinquè, havia promès que tan aviat com nasqués, el portaria a batejar i Déu el salvaria (l. 117–120.). La llevadora d'infants, també conversa, féu, segons pròpia confessió, un examen superficial sobre el sexe del nadó i, en no trobar «senyall de botons ni de membre», fou de l'opinió que era famella. L'infant, però, presentava signes d'alteració de la coagulació i/o anoxèmia (falta d'oxigen) fetal, «per ço com lo dit infant en certs lochs de la persona era negra», que «paria que fos morta, que no movia ni peu ni mà». La llevadora, doncs, féu ús dels remeis acostumats: «la scalfà ab draps e ab stopades de un fort, e li alenava ab alls e ab clavells e ab altres coses acostumades, fins que fon retornat» (l. 222–225).

La matinada del dia 23, vers les cinc o sis hores, la llevadora, el pare i dues altres dones, tots conversos, anaren, des del carrer de Guimnàs a l'església de Sant Just, molt proper un de l'altre, perquè l'infant fos batejat. Antoni Genovès, beneficiat en aquesta església i que suplia el rector absent, accedí a batejar l'infant «per ço com era malalt». L'escolà de l'església fou el compare (padrí), car el pare no ho podia ésser, i una de les dones fou la comare (padrina).²¹ En voler el sacerdot untar l'infant amb el crisma al pit i a les espatlles, es produí una picabaralla entre ell i els qui portaven l'infant: els pares i els altres s'oposaven a que fos despullat, el sacerdot no volia fer «res que fos contra hordinació de la Sgleya». ²² Més encara, en demanar si era «hom o fembra», la llevadora digué primer que era mascle i rectificà tot seguit dient «que fembra era». El sacerdot, «crehent que fos fembra», segons pròpia declaració, batejà l'infant «posant-li nom Eulàlia» (l. 19–48; 228–231).

Arribats a casa, entorn les set hores d'aquell mateix matí, en voler la llevadora

19. Guillem Sanxo, el pare de Nicolau, també coraler, era cristià al menys des del mes de desembre de 1391, com consta en un contracte notarial signat el dia 9 del mateix mes: «Petrus Rovire, conversus, corallerius, filius Baruch Toro, quondam, iudei Barchinone, convenio et promitto vobis *Guillelmo Sanxo*, magistro coralli, civi Barchinone...», AHPB, BERNAT NADAL *Manual 1391-1392*, fols. 89v-90r.

20. En voler evitar la proliferació de notes per a fer les crides adients al text del procés, citarem dins el text d'aquesta introducció amb l. (=línia o línies) i un número, que correspon a la part de procés, numerat cada cinc línies, que tenim present en aquesta reconstrucció dels fets.

21. El costum d'una parella de padrins es deu al bisbe Guillem de Torrelles, el qual, entorn del 1370, ho imposà, suprimint la distinció entre padrí de la «catequesi» i padrins del baptisme pròpiament dit. Vegeu J. PERARNAU, *El procés inquisitorial*, citat en la nota 10, p. 336 n. 47.

22. «Deinde a sacerdote inungitur, ut sacrum baptismum cum accepta fide custodiantur. Ungitur tunc illius pectus de oleo sanctificato... Ungitur inter scapulas de eodem oleo...», *Decretum, De consecratione* D. IV, c. 70 (FRIEDBERG I, col. 1385).

reconèixer l'estat de la creatura en el llombrígol, la despullà «e mirà en lo loch hon han la natura les fembres e viu una poch de carn sobreposada a manera de una borregueta (berrugueta)... car no paria sinó un poch de pell qui stava plana. E al cap havia-y una cosa petita axí com un pinyó a manera de borruga» (l. 232-239). ¿Home? ¿Dona? El dubte durà fins que, entre les quatre i cinc hores «en la vesprada», vingué (hem de pensar que perquè fou cridat) Francesc de Gualbes, convers, mestre en medicina, germà de la muller de Guillem Sanxo, l'àvia de la creatura. La conclusió d'aquest professional de la medicina fou ferma: era un nen.²³ La conseqüència fou un altre dubte: ¿Era vàlid el baptisme anterior? Fou, doncs, acordat que el «vicari» de Sant Just vingués a casa i el batejés altra vegada (l. 240-243; 121-130).

Entre cinc i sis hores d'aquella mateixa tarda, ja foscant («ja los lums ansesos»), l'avi del nen, Guillem Sanxo, anà a casa de Ramon Canal, cristià «de natura», amic de la família Sanxo i també del «vicari» de Sant Just, perquè aquest els donés consell i ajuda. Ramon Canal, assabentat dels fets, creia que si havia estat batejat «en nom de fembra», el nen no era cristià i s'oferí, malgrat l'oposició dels conversos, sens dubte perquè no es veiés embolicat en problemes de conversos, per anar a cercar el «vicari», el qual «millor vendria per ell» (l. 110-130; 137-139).

«Com vench al vespre d'aquell dia meteix, entorn set hora's de nit», trobat el «vicari» en l'església de Sant Just, hom li féu saber el que havia passat des del moment del baptisme aquell matí: «la llevadora s'era errada per ço com lo dit infant en certs lochs de la persona ea negra... per ço com la natura no hagués encara espellit lo membre no havian conegud que fos hom», per la qual cosa li pregaven que «anàs a cas per batejar lo dit infant», l'estat del qual era molt greu. L'opinió del «vicari» era que, si la seva intenció era «haver batayada una infanta e no pas mascla», el nen no era batejat (l. 49-59; 150-153). Aquest no era, però, l'únic problema. En parlar de com ho havien esbrinat, el metge Francesc de Gaulbes exposà el seu diagnòstic

23. Aquests són els fets segons la declaració davant el jutge de la llevadora. Més endavant surt el tema de la circumcisió del nen. Creiem que fou en aquest moment quan el metge i convers Francesc de Gualbes diria que el nen havia nascut circumcís. Tanmateix, la llevadora en el seu testimoni s'estigué de fer-ne cap mena d'alusió, fins que en fou interrogada i respongué que «tal s'era nat» i que «III o IIII n'à vists e levats que eran sens pell al cap del membre, los quals eran fills de christians de natura». Creiem que la prudència de la llevadora estava justificada. Endemés, la por o prudència de les llevadores en aquesta època resta confirmada pels protocols notariais, on hom pot trobar casos com el següent: «Noverint universi quod die veneris, XXVI die iulii, anno predicto (=1415), circa horam tertiam post prandium, in presentia Iohannis Pedrolò, scriptoris iurati sub me Iacobo de Trilea, auctoritate regia notario publico Barchinone infrascripto, et in presentia etiam discreti Berengarii Gençana, presbiteri, et Petri Oçello, payerii, civis Barchinone, testium ad hec vocatorum et assumptorum, quedam domina madrina sive *levadora de infants*, tenens in sua fimbria sive *falda* quedam puerum, filium Iacobi Caladell, sartoris, et domine Blanquine, eius uxoris, et dixit hec verba in effectu: *Sényers, a aci aquest infant, lo qual és nat suara, és nat circumcís segons quesçú de vosaltres a huy podets veure. E jo no l'è volgut volcar ni metra en lit entró ho aguessen vist persones de bona fe.* Et quibus sic dictis, dictus Iacobus Calladell verbo petiit et requisivit de predictis sic dictis et gestis fieri publicum instrumentum», AHPB, JAUME DE TRILLA, *Manual 1415-1416*, fol. 43r.

professional: l'havia reconegut i li havia vist els òrgans sexuals de mascle, malgrat que semblava que havia estat circumcidat. La reacció del sacerdot, que es trobava entre conversos, fou de sospita: «Seria estat fet manualment!» No cal pas dir que tots protestaren per aquestes paraules. Ramon Canal, l'únic dels presents no convers, el convencé de la sinceritat dels Sanxo en quant cristians. Llavors el sacerdot anà a casa dels Sanxo, examinà el nen, preguntà si algú l'havia batejat com a mascle i el batejà condicionalment, tot recomanant-los que, si es guaria i vivia, el portessin a l'església per a la resta de cerimònies (l. 66-71; 153-162; 75-85; 80-83; 183-184).²⁴ En fou ara el padrí el merge Francesc de Pedralbes, el germà de l'àvia del nadó, que volgué que fos dit Nicolau, com el seu pare (l. 181-182).

Passats quatre dies, el 27 de desembre, festa de Sant Joan Evangelista, el petit Nicolau moria i era soterrat en el claustre dels Framenors. Algú, però, denunciava el pare del nadó, Nicolau Sanxo, per criptojudaisme: «Licet christianus esset, tamen quia de gente Iudeorum originem traxerat, volens servare legem mosaycam et morem et ritum suorum predecessorum, quendam infantem... post eius nativitatem circumciderit, amputato preputio iuxta morem Iudeorum, et postea, volens legem Christi et precepta eius Ecclesie servare, bapuzare fecerit» (l. 377-382).

Tres dies després del soterrament del nadó, és a dir, el dia 30 de desembre de 1437, s'iniciava el procés contra el pare del nen, Nicolau Sanxo, per haver circumcidat, o haver-ho fet fer, el seu fill. Les actuacions començaren a instància del procurador fiscal de la cúria episcopal, Pere Illes, davant l'assessor lletrat Antoni ça Plana, doctor en decrets, designat jutge o inquisidor pel vicari del bisbe de Barcelona, Guillem de Fonollet (l. 8-9; 370-375).²⁵ El procurador fiscal, que procedí amb prudència i demostrà, per tant, gran experiència, en voler establir el corpus delicti i indagar tot seguit l'autor, féu interrogar aquell dia el sacerdot que havia batejat el nadó per dues vegades i n'era, per tant, un testimoni qualificar. Tres dies després, el dia 2 de gener de 1438, hom interrogava la llevadora, que era conversa, i Ramon Canal, «cristià de natura». Els interrogatoris podien haver seguit, si hom hagués fet que es presentessin davant el tribunal tots els qui directament o indirecta hi podien dir quelcom, no tan sols sobre el fet de la circumcisió sinó també sobre la sinceritat dels conversos acusats. Tanmateix, en el cas d'acusació de circumcisió la prova definitiva n'era l'examen visual del possible circumcidat, per la

24. «Los dix que no.l tornaria bateyar, car lo bapuzisme és sagrament qui no.s pot tornar, però que.ll lo batiaria en la forma que la Sgleya permiria. E de ffet ell testimoni lo batià condicionalment en la forma ordonada per la Sgleya». El sacerdot demostrà una bona formació i, degut a la urgència del cas, actuà de manera recta, tot tenint ben present el que manava el Dret Canònic. Vegeu *Decretum, De consecratione*, D. IV, c. 36, 38, 43, 45, 72, 110 i *Decretal*, III, XLII, c. 2 (FRIEDBERG I col. 1374, 1376, 1379-1380, 1385, 1395 i II col. 644).

25. Sobre el procediment processal, vegeu J. HERNANDO i P. VALDEPEÑAS, *Del trechament de la presó del bisbe. El procés contra Francesch Fonolleda i na Violant, acusats de col.laboració en l'evasió de la presó episcopal de Barcelona de l'any 1436*, dins «Acta Historica et Archaeologica Mediaevalia», 11-12 (1990-1991), pp. 75-77. Aquí hom pot trobar bibliografia sobre aquest tema.

qual cosa no es podia perdre temps. Es per això que l'endemà, el 3 de gener, hom féu exhumar el cadàver i féu que fos examinat per professionals de la medicina gens sospitosos de parcialitat, els quals actuarien com metges forenses. En foren designats els mestres en medicina Pere Pau i Gabriel Garcia, dos cristians també «de natura», i que res tenien a veure, tant per parentiu com per amistat, amb l'acusat. El dia 6 de febrer, aquests presentaven al tribunal llur dictamen mèdic en forma de deposició, que fou contundent: el nen no havia estat circumcidat (l. 292-315; 320-341). El pare, doncs, aquest mateix dia presentà al jutge per escrit una súplica, que es conserva dins el manuscrit, perquè hom dictés sentència d'absolució, cosa que el jutge féu dos dies després, el 8 de febrer de 1438.

IV. EL SEXE DEL NADÓ I LA CAUSA DE LA SEVA MORT

L'interès del procés va més enllà d'un cas de possible pràctica de criptojudaisme per part d'uns conversos. Se'n diu que la llevadora d'infants que assistí la mare en el part, errà sobre el sexe del nadó, la qual cosa féu que uns conversos tan sincers, sembla, com els Sanxo dubtessin de la validesa del primer baptisme. Més encara, segons digué la llevadora, el nen estava ennegrit en certes parts del seu cos, que semblava que fos mort i que requerí tota la seva experiència professional fins que fou retornat. Cinc dies després de néixer moria.²⁶

És difícil pensar en una possible anormalitat sexual del nadó, malgrat el que digué la llevadora, car després de diverses observacions dels testimonis, tant abans de la mort (el sacerdot que el batejà, la mateixa llevadora i el metge Francesc de Pedralbes) com després de la mort (els metges Pere Pau i Gabriel Garcia exercint com a forenses), la conclusió definitiva és que era mascle. Cal tenir present la qualificació professional dels tres metges: tots eren mestres en medicina, la qual cosa comporta un alt grau de veracitat.

Tan sols la llevadora va dubtar en veure el que podria ésser un micropenis o un clítoris hipertròfic, ambdós producte d'alguna alteració hormonal (feminització, hermafroditisme o virilització), la qual cosa anomenà «com un pinyó a manera de borruja». En coexistir, però, amb «un poch de pell qui stava plana» prop seu (possible escrot buit: en certs casos els testicles triguen a descendre, cosa que hom anomena criptoquídia; o el més rar cas de virilització de fetus femella, amb una possible fusió dels llavis majors), y no fer esment de la manca de meat (orifici) uretral del penis, del qual en manca el clítoris, ens fa pensar o bé que la llevadora mancava d'experiència en casos de nadons nascuts amb certes deficiències o més

26. Volem agrair aquí la paciència del Dr. Alberto García, metge que resideix a El Burgo de Osma (Soria), en fer un diagnòstic possible a través de les poques dades que hom troba en el procés. Aquesta part no seria possible sense el seu concurs.

aviat que el que volia era justificar una errada que, com hem vist, portà al procés. Cal tenir present que això últim fou obvi per als metges tant *antemortem* com *post-mortem*.²⁷

Pel que fa a la causa de la mort, si hom té present les variables època, nivell de coneixements teòrics i pràctics dels testimonis i antecedents familiars, referits en el text, de mortalitat de diversos fills anteriors per hemorràgia umbilical, i en presentar el nadó del procés signes d'alteració de la coagulació i/o anoxèmia (manca d'oxigen) fetal («com lo dit infant en certs lochs de la persona era negra») amb posterior resultat de mort, es proposen els següents diagnòstics com a possibles:

1) *Incompatibilitat sanguínia materno-fetal* (Rh o ABO): Parlen en favor seu els antecedents familiars d'hemorràgies umbilicals; la difícil o impossible curació en aquesta època d'aquestes malalties, amb resultat fatal; l'alta mortalitat intra i postpart. Hi ha també casos d'hidropesia fetal, amb embassament o edema en tot l'organisme, amb possible dificultat per a trobar el penis, si és excessiu el volum de líquid, la qual cosa explicaria els dubtes que tingué la llevadora sobre el sexe del nadó.

2) *Infecció fetal*, possiblement sífilis congènita precoç, si hom té present l'alta incidència de la lues (sífilis) a l'època medieval, sense tractament i causant d'una gran mortalitat. En el cas de la congènita associada a altres anomalies, com alteracions de la coagulació, amb la presència de púrpures o hematomes en la pell o interns i cardiopaties congènites, amb asfíxia i anoxèmia fetal i, per consegüent, zones de cianosis (ennegriments) en la pell.²⁸

3) *Factors traumàtics*, amb resultat de zones de pell i/o el cos «ennegrats» en parts distòcics (difícils), per exemple de natjes, de cara, etc., amb major duració de la normal, amb el consegüent patiment fetal i la subsegüent anoxèmia.

4) *Alteracions de la coagulació neonatals*, a vegades idiopàtiques (sense causa coneguda), origen d'hemorràgies, hematomes i mort en casos greus.

5) *Patologia prenatal*, que causa, en línies generals, alteracions sexuals (embriopaties) i malformacions i malalties fetals (fetopaties), segons el moment de la gestació en què va passar.

Sabem, tanmateix, que a l'època medieval sovintejaven les malalties infeccioses (vegeu més amunt), mancades de tractament eficaç, tant en els adults com en els nens, abans i després del part, causants (ara ho sabem) de patologia molt variada,

27. En certs casos d'adipositat infantil (obesitat) hom pot observar un micropenis i un escrot d'un tamany menor, associat o no a criptorquídia. Altres malalties poden donar lloc a alteracions en el tamany del penis tant per excés com per defecte, però insert aquest símptoma dins un síndrome més general (que possiblement ens cridaria més l'atenció), com en el síndrome de Down, malformacions congènites múltiples, infecció fetal per transmissió placentària des de la mare (sífilis, rubeola, toxoplasmosis, etc.) i d'altres.

28. Altres infeccions com la rubeola, toxoplasmosis, infeccions generalitzades (sepsis), també podrien produir quadres semblants.

sent molt important en nombre i qualitat la relativa a les malformacions, que s'afegia a la manca general d'higiene (tal com avui la considerem) i a les condicions del part, que podria ésser l'origen de patologia greu tant en la mare com en el fetus o en el nadó, sumant-se així a altres factors (infeccions, herència, consanguinitat, etc.) per la qual cosa la mortalitat infantil era quelcom habitual i de causa multifactorial.

V. LA TRANSCRIPCIÓ I L'EDICIÓ

El procés, que es troba a l'Arxiu Diocesà de Barcelona (ADB), porta el número 762 i consta de 40 folis, els dos últims en blanc, de 225 x 150 mm de superfície de portada. El primer foli fa de full de guarda i en ell hi consta la rúbrica *Processus inquisitionis facte / contra Sanxo conversum civem Barchinone* i en caligrafia actual 1438, el número de registre 2.3.1.1. / 762 i el segell de l'arxiu, on es pot llegir *Arxiu Diocesà de Barcelona*. La numeració dels folis ha estat feta darrerament. La lletra és la cursiva de l'època a Catalunya, molt estirada.

La present edició és una transcripció rigorosament literal del manuscrit. A l'aparat crític hi fem constar els errors del copista, els afegits, els interliniats, les mancances, els ratllats i les repeticions. Fem la puntuació seguint els criteris moderns, regularitzant l'ús de minúscules i majúscules. En la repartició dels paràgrafs seguim generalment el manuscrit. Fem ús de l'accent, la dièresi i la separació de les paraules foses segons les normes següents: si és la primera paraula la que ha perdut elements, hem fet ús de l'apòstrof; si és la segona, hem fet ús del punt volat; o bé separem els mots, però deixem les consonants dobles inicials. No fem ús de la y amb dièresi ni de la y accentuada. Al manuscrit els numerals van gairebé sempre precedits i seguits per punts volats.

fol. 1^r PROCESSUS INQUISITIONIS FACTE
 CONTRA SANXO, CONVERSUM,
 CIVEM BARCHINONE

Ffisch.
 XVIII° s. VI

5

[TESTIMONIS]

[ANTONI GENOVÈS, BENEFICIAT EN L'ESGLÉSIA DE SANT JUST DE BARCELONA]

Die lune, intitulata XXX decembris, anno a nativitate Domini M^o CCCC XXXVIII°, iuravit et deposuit testes sequens, presente discreto Petro Illes, presbitero,¹ procuratore fischali curie officialatus Barchinone:

Discretus Anthonius Genoves, presbiter, beneficiatus in ecclesia Sancti Iusti Barchinone, testes citatus et cetera.

10

fol. 2^r *Et primo fuit interrogatus si ell testimoni regeix la cura de ànimas / en la sglésia de Sent Just de Barchinona, e dix ell testimoni que stà en veritat que a vegadas ell testimoni supleix en lo regiment de la dita sglésia en absència de mossèn rector.*

Interrogatus si, poch dies ha passats, a ell testimoni ha stat aportat un infant, lo qual fos fill d'un convés, e fos trobat circumcís,² e après ell testimoni lo batejàs, e dix ell testimoni que stà en veritat que diluns

fol. 2^r *proppassat,³ entre V e VI hores de matí, en Sanxo, coraller, / convés,⁴ ab⁵ tres o ab IIIIe dones ab una madrina,⁶ conversos, vengueren a la dita sglésia de Sent Just e portaren un infant o infanta per batiar.⁷ E ell testimoni, com hagués hoyt lo seny toquar al scol.là, vench a la dita sglésia. E, après poch, los damunt dits foren aquí ab lo dit infant. E digueren a ell testimoni que.l batiàs⁸ per ço com era malalt. E que la*

fol. 3^r *mare / havia votat que, tant tost que fos nat, lo trametria a la sgleya per batiar. E ell, estranni, demanà'ls qui seria padrí. E la⁹ madrina dix al*

20

25

1. presbitero escrit sobre procuratore.
2. circumcís, segueix ratllat e après.
3. proppassat, segueix en torn en, els dos darrers mots ratllats.
4. convés, segueix ratllat un.
5. ab, segueix ratllat un.
6. madrina, segueix ratllat tots.
7. bateiar, segueix ratllat e com ell testimoni.
8. batiàs, segueix ratllat e com el.
9. la, segueix ratllat dit Sanxo qui.s.

- scolà que fos compare, car lo dit Sanxo no u podia ésser, atés que era son pare. E en açò lo dit scolà dix que volenter o seria. E de ffet o fou. E
- fol. 3^v una dona de la companhia ¹⁰ fou comare. E com vench al / despular de l'infant, la madrina no.l volia despular. E ell testimoni dix que no.l bategaria altrament, car no.l podia untar als pits e a les spatles, segons 30 era acostumat. E en açò lo pare del fadrí, ço és, lo dit Sanxo, e una dona jove respongueren fellonament, sabent-los ben greu que l'haguessen a despular. E digueren a ell testimoni que, si ell fos prou, que ell ho
- fol. 4^r comportara. E ell testimoni respòs-los que no y ¹¹ / comportaria res que fos contra ¹² hordinació de la Sgleya. Però ells lo despullaren, mall lur 35 grat, tant com toqua als pits e a les spatles. E mentre havian lo debat sobre.l despular, dix la madrina, qui és conversa, que la mare havia haüdas IIIIe infants ¹³ e que aquest és lo cinquè. Però après tantost,
- fol. 4^v volent colocar o adobar lo que havia dit del masculí, / féu-lo femení dihent: «E ab aquesta». E com ell testimoni volgués procehir a batiyar 40 la creatura, demanà si era hom o fembra. E la dita madrina e lo pare e les altres dones tots respongueren que fembra era. E ell testimoni demanà com hauria nom. E respòs la madrina e una altra dona, que vench ab ella, ¹⁴ jatsia que haguessen debat com ¹⁵ hauria nom, acorda-
- fol. 5^r ren que hagués nom Eulàlia. / E lavors ell testimoni, crehent que fos 45 fembra, bategà-la, posant-li nom Eulàlia. E complit lo bategar, anaren-se'n ab la creatura.

- E après, com vench al vespre d'aquell dia meteix, ¹⁶ entorn set horas de nit, com lo scolà hagués toquat lo seny per senyal, ell testimoni anà a la sgleya. E trobà aquí en Ramon Canal, ciutadà ¹⁷ de Barchinona, e
- fol. 5^v mestre Ffrancesch de Pedralbes, metge, converses, ab VII / o VIII d'altres. E los dos damunt anomenats apartaren ¹⁸ a ell testimoni, dient-lli com ell testimoni hagués bategat lo dit infant del ¹⁹ dit Sanxo de matí per fembra. E que stà en veritat que.l dit infant era mascle e que la madrina se era errada, per ço com lo dit infant en certs lochs de la 55 persona era negra. E per ço que la mare no u vehés, la madrina lo y
- fol. 6^r havia luyat e havia'l vestit prestament e axí / meteix per complir el vot

10. companhia, -i- escrit sobre el signe abreviatu de -us.

11. y, segueix repetit no y.

12. contra, segueix ratllat ha.

13. infants, entre -t- i -s escrit e ratllat.

14. ella, segueix ratllat s.

15. com, segueix ratllat havia.

16. meteix, segueix ratllat interrogatus.

17. ciutadà, ms. ciutade.

18. aportaren, segueix ratllat tarel.

19. del, segueix ratllat sa.

- que la mare havia fet ²⁰ de menar-lo prestament a la sgleya per batigar. E més digueren: que per ço com natura no hagués encara spellit lo membre, no havian conegud que fos hom. E per ço pregaven a ell 60 testimoni que anàs a casa per bategar lo dit infant. E ell testimoni, duptant en açò, dix que gran càrrech n'avia la madrina e que.n devia
- fol. 6^v ésser punidora. / E que bo fora que hom ho vés. E en açò respongueren que.ls plahia. E en aquestas paraules lo dit mestre Ffrancesch, ²¹ vehent que ell testimoni ho volia anar veure, dix: «Hoc. E altre cas hi ha, car lo 65 infant és nat circumcís». E ell testimoni respòs que axò fera bé a disentir. E lavors lo dit mestre Ffrancesch respòs que mal stava a ell testimoni que digués semblantes paraules, car no devia considerar que
- fol. 7^r ells / fessen talls actes. E ell testimoni respòs que ell no u presomia, mas que may tal cas havia hoyt. E lo dit en Ramon Canal pregà a ell 70 testimoni que hi anàs a la casa, atés que l'infant stava mal, per bategarlo. E de ffet ell testimoni se'n anà ab ells a casa del dit Sanxo, qui stà al carrer d'en Guimynàs davant en Pere Andreu.
- fol. 7^v E com ell testimoni pugà dalt en la cambra on jahia la / mare, e la madrina mostrà lo infant a ell testimoni, e ell testimoni conech que era 75 aquell que havia bategat a Sent Just aquell dia meteix de matí. E com ell testimoni guardàs al membre de l'infant, trobà que era circumcís, però no.s prés sment si la circumcisió era natural o artificfialment feta,
- fol. 8^r axí com los juheus fan. Mas bé viu lo membre e los botons star en / la forma que.ls altres infants deven haver. E après ell testimoni los dix que 80 no.l tornaria bateyar, car lo babtisme és sagrament qui no.s pot tornar, però que.ll lo batiaria en la forma que la Sgleya permitia. E de ffet ell testimoni lo batià condicionalment en la forma ordonada per la Sgleya.
- fol. 8^v *Interrogatus* de quins dias podia ésser lo dit infant a / vigares d'ell 85 testimoni, e dix ell testimoni que a son juhí devia haver passats ²² més de sis dies.

Interrogatus qui.n foren presents com ell testimoni viu lo dit infant axí circumcís, e dix que en Ramon Canal e mestra Ffrancesch de Pedralbes e molts d'altres, los noms dels quals a present no li recorden./ 90

[RAMON CANAL, CIUTADÀ DE BARCELONA]

- fol. 9^r *Die iovis, secunda ianuarii, anno* ²³ *predicto, deposuit testes sequens:*

20. fet, segueix ratllat que.
 21. Ffrancesch, segueix ratllat tes.
 22. passats, segueix ratllat VI dies.
 23. anno, segueix ratllat a nativitate.

Honorabilis ²⁴ *Raymundus Canal, civis Barchinone, testes citatus predictus etc. dicere veritatem in et super quibus interrogabitur.*

Et primo fuit interrogatus si ell ²⁵ testimoni conex en Guillem Sanxo e son fill Nicholau ²⁶ Sanxo, ²⁷ mercadés, convesos, los quals stan en- 95
semps en una casa al carer d'en Geminàs, ²⁸ e la muller del dit ²⁹ fil, e dix ell testimoni que bé.lls conex tots. /

fol. 9^v *Interrogatus* si ell testimoni conex mestra Ffrancesch de Pedralbes, mestra en medecina, ³⁰ convés, e dix ell testimoni que bé.l coneix.

Interrogatus si sab ell testimoni si lo dit mestra Ffrancesc atanny res 100
a la muller del dit Guillem ³¹ Xanxo, e dix que hoc: que sa germana és ³² la muller del dit Guillem Sanxo.

Interrogatus si sab ell testimoni ³³ ni si ha hoyt dir que la muller del
fol. 10^r dit Sanxo, lo jove, lo diluns abans de la festa de Nedall / proppasade
agués parit un infant ho infanta, e dix ell testimoni que axí ho ha hoyt 105
dir al dit Guillem Sanxo.

Interrogatus si sab ell testimoni que lo dit infant ho infanta fos stat
batayat dues veguadas lo dit diluns ans de Nedal, e que lo dit infant fos
stat circumçís, e dix ell testimoni que stà en veritat que lo dit die de
fol. 10^v diluns a vespre, ja los lums ansesos, ³⁴ / entre V e sis hores, faent-sa ell 110
testimoni la barba en casa sua, vench lo dit Guillem Sanxo [...]. ³⁵ Aspe-
rà ell testimoni que s'agué's feta la barba e après ³⁶ pregà ha ell
testimoni que li donàs consell hi ajuda. Ço és, que la nora del dit
Guillem ³⁷ Sanxo, aquell jorn matex ³⁸ gran matí, havia parit un infant,

fol. 11^r lo quall, per ço com la madrina ³⁹ dix ⁴⁰ que era fembra, ⁴¹ / e per ço que 115
la mare de la criatura, ja stant prennys havia promés que, tentost que

24. Honorabilis, segueix ratllat venerabilis.

25. ell, segueix ratllat depo.

26. Nicholau manca al ms.

27. Sanxo, segueix ratllat los quals stan.

28. Geminàs, segueix ratllat d'en.

29. dit, segueix al ms. ffill.

30. medecina, segueix ratllat com.

31. Guillem interliniat.

32. és, segueix ratllat de la m.

33. testimoni, segueix ratllat q.

34. ansesos, segueix ratllat entr.

35. Manquen dos mots il·legibles per estrip del foli.

36. après, segueix ratllat de.

37. Guillem, segueix ratllat Sans.

38. matex, segueix ratllat havia.

39. madrina, segueix ratllat per.

40. dix interliniat.

41. era fembra interliniat i escrit damunt non havia ben regonegut ratllat. Al marge inferior hom escriu molt molt per testes.

- fos desliurade, ans que los matés al costat, lo trematria a la sgleya per ha batayar, car les altres criatures no li vivian he havia intenció que, si tentost le batayàs, que Déu ⁴² le li salvaria. E per ço lo féu aportar a la
- fol. 11^v sgleya de Sent Just, unt fon⁴³ / batayat en nom de fembra. E après era 120
stat trobat, com lo bolcaren, conagueren e cregueren que era mascla, car mestra Ffrancesch de Pedralbes e ⁴⁴ altres persones, hòmens e donas, veren e conagueren que era mascla. E per ço ⁴⁵ lo dit Guillem Sanxo ⁴⁶ demanà ha ell testimoni què faria. E ell testimoni respòs que ha ell
- fol. 12^v testimoni donave de viares que, si ⁴⁷ / ell era homa e l'havien batayat 125
en nom de fembra, que no creya ell testimoni que fos ⁴⁸ crestià. Però que ell testimoni se'n hirie ab ells. E que anàssan al vicari e que vengués a la cassa perquè. ll nat sí era ⁴⁹ mascla. E que si lo vicari consalava que fes a batayar, que. ll batayàs.
- fol. 12^v E de ffer ell testimoni ⁵⁰ ab lo dit Guillem, / tinent ⁵¹ la via de casa 130
del dit Gillem, trobaren per lo camí lo dit mestra Francesch de Pedralbes e en Lois Vives, gendra del dit Guillem Sanxo, los quals digueren ha ell testimoni que venian a casa d'ell ⁵² testimoni. E, segons mostraven, paria que vinguessen per la rahó demunt dita. E lavors ell
- fol. 13^v testimoni, ab los demunt / dits, anà-sse'n a casa del dit Guillem Sanxo. 135
E yatsia que. lls no volguessen que ell testimoni hanàs al dit vicari per relevar-lo de affany, però ell testimoni, crehent que lo dit vicari milor vendria per ell testimoni, acordà que personalment hi anàs. E de fet ell testimoni e el ⁵³ dit mestra Ffrancesc e lo dit Loys Vives, ab d'altres
- fol. 13^v qui. lls acompa-/-nyaren, ⁵⁴ anaren al dit vicari. E de fet ell testimoni, ab 140
los dos demunt dits, aportaren ⁵⁵ e perlaren dins la sgleya de Sent Just lo dit vicari, al qual ell testimoni dix tals ho semblants paraules: «Mossèn vicari, vuy per lo matí par que vos batayàs un infant en nom de fembra
- fol. 14^v e par que ara, com l'an regonegut en / lo bolcar, han vist e ⁵⁶ creuen que

42. Déu, segueix ratllat li.
43. fon, segueix al ms ba.
44. e, segueix ratllat alg.
45. ço interliniat.
46. Sanxo, segueix ratllat demas.
47. si, segueix repetit si.
48. fos, segueix ratllat re.
49. era, segueix ratllat mascha.
50. testimoni, segueix ratllat fora.
51. tinent, ms timent.
52. d'ell, segueix ratllat con.
53. el, ms. al.
54. El foli s'inicia amb nen ratllat.
55. aportaren, ms. apertaren.
56. e, segueix ratllat crehen i e repetit.

sia mascla, perquè us prech que vos, per amor de mi, hi vingats ha 145
veure-u. He si axí és, e consalau que fasa ha batayar altra veguade. Mas
pregam tots que u fessau, car per so som açí: per aver-na vostre con-
sell».

- fol. 14^v E lavós ⁵⁷ lo dit vicari / dix que veritat era que per lo matí ell havia
batayat un infant en nom de infanta. E que creya que, si era mascla, ⁵⁸ 150
que no era batayat, ca se intenció era haver batayada una infanta e no
pas mascla. E parlant de la ⁵⁹ manera com se era vist, lo dit mestre
fol. 15^r Ffrancesch dix talls o semblants / paraules: «Jo l'é vist e regonegut, e de
fet crech que ell sia mascla, car yo li he vista la bosereta dels botons
e ⁶⁰ membre, que par que sia stat circuncís». E lavós dix lo dit ⁶¹ vicari: 155
«Seria stat fet manualment». De les quals paraules ⁶² lo dit mestra
fol. 15^v Ffrancesch se enfalonira volentés, si ell testimoni no / prengué les
paraules qui dix al dit vicari: que ell no deuria dir tals coses, car lo dit
Guillem Sanxo e sa casa eran así vertadés crestians en les serimònies
foranes com qualssevulla altres, ⁶³ mes en les coses de dintre no més 160
jutge sinó Déu. E ell testimoni preguà lo dit vicari que no entrassen ⁶⁴
de paraules, mes que se'n vengués ab ells e veés al vul si era /
fol. 16^r mascla. ⁶⁵ E si axí era e si ell ho consolava, que ll tornàs batayar. E respòs
lo dit vicari que ⁶⁶ ell era content de anarhi, mes que no y portaria
crisma, car no se acostuma de portar-na fora la sgleya per batayar en 165
casa de negun.

- E en aquesta manera tots plegats se anaren a casa del dit Guillem
fol. 16^v Sanxo. E puyaren / tots ensemps en la cambra unt jaya la partera, unt
trobaren en un balcal al peus del ⁶⁷ lit una dona conversa, ⁶⁸ la qual se
deya que havia levat lo dit infant e la qual tenia lo dit infant en la falda, 170
e present ell testimoni e los demunt dits e ⁶⁹ madona d'en Manuell de
fol. 17^r Gualbes ⁷⁰ e d'altres hòmens e dones, a sos viares convesos. / E tentost

57. lavós, *segueix ratllat d.*

58. mascla, *ms. mascha.*

59. de la *interliniat i escrit damunt en ratllat.*

60. e, *segueix ratllat los b.*

61. dit *interliniat.*

62. paraules, *segueix ratllat dit.*

63. qualssevulla altres *interliniat i segueix ratllat en.*

64. entrassen, *segueix paraula il.legible ratllada.*

65. mascla, *segueix ratllat que.*

66. que, *segueix ratllat el.*

67. del, *segueix ratllat de.*

68. conversa *interliniat i segueix ratllat qui.*

69. e, *segueix ratllat la muller.*

70. Gualbes, *-bes interliniat i escrit damunt -ses ratllat.*

- hi foren present ell testimoni e los demunt dits, fon descubert ⁷¹ e fon mostrat al dit vicari e ha ell testimoni, e a tots ⁷² aquells qui veura'l volgueran. E en açò lo vicari mirà l'infant e, a viares d'ell testimoni, ⁷³ 175 ab lo dit li tocà los botonets e, veent e crehent que era mascla, demanà fol. 17^v aygua perquè'l batayàs. E tantost lo fon portada / aygua en un baçí, lo qual tench ell testimoni. E lo dit vicari demanà a la dita madrina si era batayay. E respòs que solament lo havia senyat en nom del Pare e etc. Mes que no ll'havia batayay. E lavós lo dit vicari batayà'll. E lo dit 180 mestra Ffrancesch volch ésser padrí e volch que agués ⁷⁴ nom Nicholau.
- fol. 18^r E axí fon fet. E protestà / lo dit vicari que, si l'infant vivia, que.ll portassen ha la sgleya.

- Interrogatus* si ell testimoni viu que lo dit infant que fos circumcís, e dix ell testimoni que poch hi gordà. E creu ell testimoni que no fos 185 circumcís en neguna forma, car ell testimoni conex bé lo dit Guillem Sanxo e tota sa casada, e són bons cristians a parer d'ell testimoni. /
- fol. 18^v *Interrogatus* si ell testimoni, tant com stech dins la cambra unt yaia la partera e unt era lo dit infant, ⁷⁵ si hoy que s'i parlàs de circumcisió del dit infant, e dix ell testimoni que tall cosa no hoy dir que se n'hi par- 190 làs.

- Interrogatus* si ell testimoni sab que lo dit infant sia mort o viu, e fol. 19^r dix ell testimoni que creu que sia mort, car ⁷⁶ / convidat fon ell testimoni a la sepultura, a la qual ⁷⁷ ell testimoni no poch ésser, car ya era stat convidat un un altra albat. E creu ell testimoni que fos lo jorn 195 de Sent Johan de Nedal, com ell testimoni hi fon convidat.

Fuit sibi lectum etc cetera. /

[SALVADORA, LLEVADORA D'INFANTS]

- fol. 19^v *Dictis die et anno iuravit et deposuit testes sequens:*
Domina Salvadora, uxor Gerardi Sust, quondam, cuyraterii, civis
Barchinone, testes, obstetrix sive levadora de infants. 200
Et primo fuit interrogata si ella testimoni coneix a.n Guillem Sanxo

71. dits fon descubert *interliniat*. I segueix ratllat fon descubert.
 72. tots, *segueix ratllat* los.
 73. testimoni, *segueix ratllat* li.
 74. agués, *segueix ratllat* mon.
 75. infant, *segueix ratllat* e.
 76. car, *segueix ratllat* y.
 77. qual, *segueix ratllat* ellt.

et Nicholau ⁷⁸Sanxo, fill seu, mercaders, conversos, los quals stan ensemps en una casa en lo carrer d'en Guimnàs, e la muller del dit fill, e dix ella testimoni que bé.lls coneix tots.

fol. 20^r *Interrogata* si ella testimoni coneix mestre / Ffrancesch de Pedral- 205
bes, mestre en medicina, e dix ⁷⁹ella testimoni que bé.l coneix.

Interrogata si ella testimoni ha levat un fill o filla del dit Sanxo, lo jove, lo qual, se diu, nasqué lo diluns de matí abans de festa de Nadal proppassat, e dix ella testimoni que stà en veritat que entorn XI ores, abans de mitga nit del diumenge abans del dit deluns, la muller del dit 210
Sanxo parí una creatura. E ella testimoni fo-hi present, com la dira dona parí la dita creatura. E ella testimoni la levà. /

fol. 20^v E per ço com ella testimoni era informada per la mare e per altres dones que havia parits IIIIe fills, entre mascles e fembres, e lo un havia mort ⁸⁰e los dos hagueren accident: que.ls brollava sanch entorn lo 215
lembrígol, que deguna medicina no era bastant de stancar-la e axís morian, fon deliberat que, decontinent que la creatura fos nada, fos portada a bategar. E per ço ella testimoni, tantost que la creatura fon

fol. 21^r nada, / no curà de mirar si era mascle o fembra. Axís solament passà la mà per palpar si era hom o fembra, e no trobà senyall de botons ni de 220
membre, ans fon de opinió que fos fembra. E tal corrent lo bolchà, car no curà sinó de tornar la creatura, que paria que fos morta, que no movia peu ni mà. E la scalfà ab draps e ab stopades de un fort. E li anellava ⁸¹ ab alls e ab clavells e ab altres coses acostumades, fins que /

fol. 21^v fon retornat. 225

E com fon retornat, no curaren sinó de portar-lo a batiar, pensant-se ella testimoni, e tots los altres, fos fembra. E com fo entorn cinch ores de la matinada del dit diluns, ella testimoni, ab dues altres dones e ab lo pare de la creatura, portaren la creatura a bategar a la sgleya de Sent Just. E aquella bateyà lo vicari e mes-li nom Eulàlia. E après que fon 230

fol. 22^r bateyada, la se'n tornaren a casa. E com vench entorn / VII hores, ella testimoni, volent reconèixer la creatura com stava del lemrígol, despullà-la e mirà en lo loch hon han la natura les fembres e viu una ⁸² poch de carn sobreposada a manera de una borrogueta. E duptant si era natura o membra, stech meravellada què podia ésser. E de ffect ella 235
testimoni, ne IIIIe o V dones que ho veheren, no pogueren devisar si era mascle o fembra, car no y paria sinó un poch de pell qui stava plana. E

78. Nicholau *manc al ms.*

79. dix, *segueix ratllat* que.s.

80. mort, *segueix ratllat* e l'altre moria tantost era nat.

81. allenava, *per al.lenava.*

82. una, *segueix ratllat* bos.

- fol. 22^v al cap havia-y una / cosa petita axí com un pinyó a manera de berruga, fins que vench mestre Ffrancesch de Pedralbes e mirà-u bé ab lum e judicà que era mascle. E açò fon entre IIIIe o cinch hores en la vesprada, 240 com lo dit mestre Ffrancesch hi vench e.n judicà. E de ffit fon lavors acordat que.l bategassen. E trameteren e anaren a.n Ramon Canal e a
- fol. 23^r madona d'en Manuell de Gualbes que hi venguessen, e al vicari / de Sent Just. E de ffit a cap de una stona vench lo dit Ramon Canal e lo vicari de Sent Just. E après que lo dit vicari hach vist lo infant e hach 245 judicat que era mascle, bategà aquell e mes-li nom Nicholau. E en açò fon present lo dit mestre Ffrancesch e ⁸³madona d'en Manuell de Gaulbes, quondam.

Interrogata si lo dit infant és mort o viu, e dix que mort és, car no visqué sinó IIIIe jorns. / 250

- fol. 23^v *Interrogata* en quina sglésia l'an soterrat, e dix que no u sab certament.

Interrogata si ella testimoni creu certament que la dita creatura fos mascle e fembra, e dix ella testimoni que, jatsia que a mides pogués creure que fos mascle, però despuix que.l dit mestre Ffrancesch ho hac 255 guardat o judicat, hac a creure e creu ella testimoni que fos mascle.

- fol. 24^r *Interrogata* si ella testimoni, qui és levadora / de infants, ha vist únquam negun infant qui en aquella manera tengués la bossa dels botons e axí petit membre com lo dit infant, segons ella testimoni ha 260 depositat, e dix que hoc: un fill d'en Anton de Lulla, qu.és fill d'una corredora. ⁸⁴E ella testimoni fon al bategar del dit infant e viu que aquell tenia tal pell e tal senyalet de membre com lo dit infant. E encara
- fol. 24^v vuy, segons / ella testimoni ha vist, lo dit Anthoni, qui pot haver XX anys, ⁸⁵lo té en la forma damunt dita. ⁸⁶E la darrera vegada que ella 265 testimoni ho ha vist, pot haver entorn VI anys.

- Interrogata* si ella testimoni sab ni ha vist ni ha hoyt dir que.l dit infant fos circumcís e que l'haguessen manualment circumcís, e dix ella
- fol. 25^r testimoni que no sab ne ha vist ni hoyt dir que lo dit infant fos / nat circumcís ne ja menys manualment fos. ⁸⁷Bé és veritat que en aquell 270 membre ⁸⁸petit, si membre podia ésser dit, qui podia ésser, axí com damunt ha dit, tant com un pinyó, al cap paria roget. Però, quisevulla

83. e, segueix ratllat en.

84. corredora, segueix ratllat la qual.

85. anys, segueix ratllat no.

86. dita, segueix ratllat e en.

87. fos, segueix ratllat fet.

88. membre, segueix ratllat ito.

fos, que tal s'era nat. E creu ella testimoni que lo dit Sanxo ni res del seu no hagueren feta tal malesa, com sian axí bons christians, com gayre n'aga en Barchinona.

275

fol. 25^v *Interrogata* si ella testimoni hoy dir a degú / que lo dit infant paregués que fos circumcís, e dix ella testimoni que hoy dir al dit⁸⁹ mestre Ffrancesch, com viu la cosa, que paria que fos circumcís, a lo poch que y paria. Mas que ella testimoni no creu que fos circumcís.

Interrogata si ella testimoni ha levat degun infant que nasqués circumcís, ço és, que no hagués gens de pell en lo membre, ans aquell se fol. 26^r mostràs descubert, e dix ella testimoni que hoc: III o IIIIe n'à vists / e levats que eran sens pell al cap del membre, los quals eran fills de christians de natura.⁹⁰

Interrogata si lo jorn que lo dit infant nasqué, si sab que.l portassen en altre loch sinó a la sglésia de Sent Just, e dix que no. /

[PERE PAU, MESTRE EN MEDICINA]

fol. 26^v *Die iovis, VIe februaris, anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo tricesimo VIII°, deposuit testes sequens:*

Venerabilis magister Petrus Pauli, in artibus et in medicina magister,⁹¹ civis Barchinone, testes citatus, iuratus et cetera.

290

Et primo ffuit interrogatus si ell testimoni, a tres del mes de janer proppassat, fon appellat per lo honorable mossèn Guillem de Ffonollet, fol. 27^r / canonge e vicari del senyor bisbe de Barchinona, que vingués a la sgleya de Framenós per veura e judicar un infant petit, fill de Nicholau Xanxo, coraler, lo qual se devia dessoterar, per veura e judicar si lo dit infant era nat circumcís ho si manualment lo havian circumcís, com sa fol. 27^v digués que lo dit infant,⁹² / com lo devian batayar, fos circumcís, e dix ell testimoni que stà en veritat⁹³ que la dita jornada, après dinar, ell testimoni, pregat e instat per lo dit mossèn Guillem de Ffonolat, vench en la dita sglésya de Fframenós, hon trobà mestra⁹⁴ Gabriel Garcia,⁹⁵

300

89. al dit interliniat.

90. natura, segueix reclam per a la següent anotació a peu de pàgina: Fuisset bonum si foret interrogata si filii doctorum christianorum de natura [..].

91. magister, manca al ms.

92. infant, segueix ratllat co.

93. veritat, ms. verita.

94. Gabriel, segueix ratllat Grab.

95. Garcia, segueix ratllat en medecina.

- mestra en medecina. E presents los demunt dits e mestre ⁹⁶Kiris ⁹⁷de
 fol. 28^r Fframenós / e lo official del dit senyor bisbe de Barchinona, un vaser,
 per ordinació dels dits mossèn Ffonolet e official, obrí un vas en la
 claustra de la dita sgleya, lo qual se deya que era del dit Nicholau
 Xanxo, e de ⁹⁸qui trach una caxeta patita. E après aquella fon uberta e 305
 lo dit vaser trach-na un infant petit, lo qual, a viares d'él testimoni,
 fol. 28^v podia haver VIII dies, poch / més ho ⁹⁹menys. E après que fon
 descusit, ell testimoni e lo dit mestra Gabriel miraren aquell en
 lo ¹⁰⁰membra generatiu. E viu ell testimoni que en lo dit membra
 natura havia falit algun poch en lo prepuçi, ço és, en la pell del cap del 310
 dit membra. E aquell deffalimient era natural e no pas manualment /
 fol. 29^r ffit a manera quasi ¹⁰¹d'un infant ¹⁰²no totalment circumcís. E axí ho
 iudicà ell testimoni ab lo ¹⁰³dit mestra Gabriell ensemps, e que en
 nenguna manera no s'era fet manualment.

Fuit sibi lectum et cetera.

315

[GABRIEL GARCIA, MESTRE EN MEDICINA]

Dicta eadem die deposuit testes sequens:

*Venerabilis magister Gabriell Garcia, in medecina magister, testes
 citatus, iuratus et cetera. /*

- fol. 29^v *Et primo ffruit interrogatus* si ell testimoni, a tres del mes de janer
 proppassat, appellat per mossèn Guillem de Ffonollet, anà a la sgleya 320
 de Fframenós per ¹⁰⁴veura e judicar de un infant petit, qui es deya ffill
 d'en Nicholau Xanxo, coraler, lo qual havian sotarat, ¹⁰⁵e.s deya que era
 fol. 30^r stat trobat circumcís; ¹⁰⁶e si ell testimoni judicà lo dit infant / ésser
 circumcís naturalment ho manualment, e dix ell testimoni que stà en
 veritat que la dita jornada, després dinar, ffon en la dita sgleya de 325
 Fframenós e, present mestra Pere Pau, mestra en madecina, e lo dit

96. mestre, *segueix ratllat h.*
 97. *Et tracta de Nicolau Quilis, franciscà, originari de Morella.*
 98. de, *segueix ratllat tra.*
 99. ho, *segueix ratllat mes.*
 100. lo, *segueix ratllat b.*
 101. quasi *interliniat.*
 102. infant, *segueix ratllat circum.*
 103. lo, *segueix ratllat dit.*
 104. per, *segueix ratllat i.*
 105. sotarat, *segueix ratllat e.*
 106. circumcís, *segueix ratllat e si.*

- mossèn Ffonolet e lo official del bisbe e mestra Kirys,¹⁰⁷ per ordinació
 fol. 30^v dels dits mossèn Ffonollet e lo ¹⁰⁸ official, per un vaser / fon dessoterat
 un infant petit de un vas, qui s deya del dit Nicholau Xanxo, qui és en
 la claustra de Fframenós, lo qual infant sa deya que era infant del dit 330
 Nicholau Xanxo, e lo dit infant fon descusit e mostrat, lo qual paria
 que no havia molt que era stat soterat, car trobà's tot éntegra sens
 fol. 31^r co-/rrupció e a viares d'ell testimoni ¹⁰⁹ podia aver lo dit infant VIII
 jorns, poch més e menys. E ell testimoni e lo dit mestra Pere Pau
 miraren lo dit infant en lo membra generatiu e veren que del prepuci, 335
 so és, de la pell del ¹¹⁰ cap del dit membra ffalia algun poch e mostrava
 fol. 31^v que natura havia / deffalit en aquella part, car a paria que ffós circun-
 çis, però aquell deffalment ho circunció mostrava que era natural e no
 pas manualment ffet. E axí ell testimoni e lo dit mestra Pere Pau ho
 judicaren concordablement. 340

Effuit sibi lectum et perseveravit. /

[NICOLAU SANXO, CONVERS, PARE DEL NEN]

- fol. 32^r *Item die iovis, intitulata sexta februaryi, anno predicto, coram dicto
 domino officiali comparuit dictus Nicholaus Sanxo, pro una parte tantum,
 et obtulit et produxit quandam papiri cedulam scriptam, seriem huiusmo di
 in se habentem:* ¹¹¹ 345
- Cum* ¹¹² *ex inspectione oculari de puero facta et solemniter* ¹¹³ *constat
 de malitia denuntiantium et innocentia denuntiatorum contra Deum et
 fol. 32^v debitum proximitaris, petunt et / supplicant* ¹¹⁴ *dicti denuntiati quatinus
 dicta et inspectiones peritorum in arte medicine* ¹¹⁵ *et aliorum omnium qui
 interfuerunt, redigantur in scriptis et diende procedatur suo ordine ad* 350
*debitam absolutionis sententiam, salva iniuria et expensarum petitione
 contra tam gravia inponentes.*

107. *Vegeu la nota 98.*

108. *lo interliniat.*

109. *testimoni interliniat.*

110. *del, segueix ratllat dit.*

111. *habentem, segueix ratllat tamen.*

112. *Aquesta cédula es conserva en un paper solt dins el procés. Està encapsalada per Ihesus i l'anotació posterior Est in processu. I acaba amb Nicholaus Sanxo, die iovis, VI februaryi, anno a nativitate Domini M^o CCCC^o XXX° VIII°, obtulit domino officiali inseri in processu et ad sententiam [..].*

113. *solemniter, ms. psolemniter.*

114. *supplicant, a la cédula suplicant.*

115. *medicine manca al ms.*

fol. 33^r *Et dictus dominus officialis mandavit novissime producta post alia iam premissa inseri et con-/tinuari, copiam de eisdem parti alteri concedendo. Necnon etiam providendo super eisdem,¹¹⁶ assignavit eisdem partibus ad 355 audiendum sententiam in presenti causa ad diem sabbati proxime venientis.*

[SENTÈNCIA]

fol. 33^v *Post hec autem, adveniente die sabbati, circa horam quartam post meridiem eiusdem diei, intititata VIII° februarii,¹¹⁷ anno predicto, ad audiendum sententiam dictis partibus assignata, coram dicto domino / 360 officiali, intus patium palatii episcopalis Barchinone¹¹⁸ presentialiter constituto, comparuit dictus Nicholaus¹¹⁹ Sanxo, pro una parte, et presente discreto Petro de Insulis, presbitero, procuratore ffischali huius curie, petiit et requisivit¹²⁰ sententiam in presenti causa fferri et promulgari. Et dictus fol. 34^r dominus officialis, instante, ut premissum est, et requirente dicto / Nicholao 365 Sanxo et presente dicto Petro de Insulis dicto nomine, sed non¹²¹ petente nec requirente,¹²² suam in scriptis inter partes iamdictas protulit sententiam diffinitoriam in hunc qui sequitur modum:*

fol. 34^v *Christi nomine invocato, nos Anthonius ça Plana, decretorum doctor, canonicus et officialis pro reverendo domino episcopo Barchinone, et comissa- 370 rius ad infrascripta per honorabilem Guillelmum de / Ffanoletto, decretorum doctorem, canonicum et vicarium generalem eiusdem reverendi domini episcopi Barchinone specialiter assignatus, visa inquisitione ad instantiam procuratoris ffischalis dicti reverendi domini episcopi contra venerabilem Nicholaum¹²³ Sanxo, coralerium, civem Barchinone, per nos¹²⁴ recepta, qui 375 denuntiatus et delatus exerceatur quod, licet christianus esset, tamen quia fol. 35^r de gente Iudeorum originem traxerat, volens¹²⁵ / servare legem mosaycam et morem et ritum suorum predecessorum,¹²⁶ quendam infantem, ffilium dicti Nicholay Sanxo, stanti post eius nativitatem circumciderit,¹²⁷ amputa-*

- 116. eisdem, segueix ratllat ma.
- 117. februarii, segueix ratllat mes.
- 118. Barchinone, segueix ratllat presenti.
- 119. Nicholaus, segueix ratllat Xanxo.
- 120. requisivit, segueix ratllat super.
- 121. non, segueix ratllat presente nec.
- 122. requirente, segueix ratllat in.
- 123. Nicholaum, segueix ratllat X.
- 124. nos, segueix ratllat receptam et repertam.
- 125. volens, segueix ratllat tenens.
- 126. predecessorum, segueix ratllat quendam.
- 127. circumciderit, segueix ratllat t.

- to ¹²⁸ *preputio iuxta morem Iudeorum, et postea, volens legem Christi et* 380
precepta eius Ecclesie servare, bapuzare ffecerit; visis testibus et eorum
depositionibus pro parte dicti procuratoris ffischalis productis; visa oculari
 fol. 35^v *inspectione dicti infantis, quem extumulari fecimus, presentibus / dicto*
honorabili Guillelmo de Ffonoletto et reverendo magistro Nicholao Kiris, in
Sacra Pagina magistro, et venerabilibus magistro Petro Pauli et magistro 385
Gabriele Garcia, quos vocare fecimus et dictum infantem videre et iudicare
utrum esset naturalis deffectus aut manualiter cricumcisis; visis postea
depositionibus doctorum in medicina magistrorum, qui medio iuramento
 fol. 36^r *interrogati in hoc processu deposuerunt; visis et inspectis / omnibus que*
videnda et inspicienda existunt; habito super hiis maturo consilio, 390
Deum ¹²⁹ habentes pro oculis, sacrosanctis Evangeliiis coram nobis positis et
per nos reverenter inspectis, ut de vultu Dei iudicium nostrum procedat et
occuli mentis nostre cernere valeant equitatem; vocatis partibus ad audien-
dum sententiam et ad id termino assignato; sedendo pro tribunali more
iudicis iudicantis, in hiis scriptis nostram ffacimus sententiam per modum 395
 fol. 36^v *qui / sequitur:*
Quia per merita presentis processus constat nobis uxorem dicti ¹³⁰ Ni-
cholay Sanxo, corallarii, parturisse quendam infantem die lune ante
festum Nativitatis Domini proxime lapsi, ipsumque infantem fore bapuzat-
um, imposito sibi nomine Nicholaus, et migrasse ab hoc ¹³¹ seculo die Sancti 400
Iohannis Evangeliste statim sequenti et sepultum fuisse in claustro ecclesie
Fratrum Minorum in tumulo dicti Nicholay Sanxo, eius patris, et octava
 fol. 37^r *die postea sequenti, presentibus / omnibus supradictis, fuisse extumulatum*
et exhibitum ad subiciendum oculis, constetque nobis per depositiones
concordes dictorum duorum in medicina magistrorum quod dictus infans 405
natus ¹³² ffuerat quasi circumcisis, ¹³³ ita videlicet nam in capite sexi virilis
membri maior pars preputii seu pellicule defficiebat, et quod erat deffectus
nature que in illa parte deffecerat, et quod ille deffectus erat naturalis et
 fol. 37^v *non circumcisisio ¹³⁴ / manualis, et quod taliter natus erat, pro tanto quia*
constat ¹³⁵ nobis dictum venerabilem ¹³⁶ Nicholaum Sanxo ffuisse de dicto 410
crimine delatum et denuntiatum ¹³⁷ perperam et inique, per hanc nostram

128. amputato, *segueix ratllat* prepu.129. Deum, *segueix ratllat* habendum.130. dicti, *segueix ratllat* Richolay.131. hoc, *segueix ratllat* sclo.132. natus, *segueix ratllat* ffuisse.134. circumcisisio, *segueix ratllat* naturalis.135. constat *interliniat*.136. dictum venerabilem, *ms.* dictos venerabiles.137. denuntiatum *interliniat i escrit* damunt DENUNTIANTES *ratllat*.

diffinitoriam ¹³⁸ *sententiam pronuntiamus et declaramus dictum* ¹³⁹ *venerabilem Nicholaum Sanxo tanquam innocentem et sine culpa a predicto crimine fore absolvendum, ipsumque absolvimus et etiam liberamus. Et tam*
 fol. 38^r *predicto procuratori ffischali quam dictum crimen denuntiantibus / silen-* 415
tium imponimus sempiternum.

Lata et lecta fuit dicta sententia in scriptis per dictum dominum officialem sedentem pro tribunali more iudicis iudicantis intus patium episcopalis palatii Barchinone, ¹⁴⁰ *die sabbati circa horam quartam post meridiem eiusdem diey, intititata VIII^a februarii, anno predicto, presente,* 420
 fol. 38^v *petente* ¹⁴¹ *et requirente dicto Nicholao Sanxo et presente dicto Petro / Illes,*
procuratore ffischali, sed non petente, presenteque me Iohanne Vinyoles,
notario publico et scriba dicte curie officialatus, presentibus etiam pro
testibus Anthonio Artigues, courerio, et Anthonio Brugall, traginerio,
civibus Barchinone, ¹⁴² *pro testibus ad hec vocatis et cetera.* 425

138. *diffinitoriam, ms. diffinituriam.*
 139. *dictum interliniat i escrit damunt dictos ratllat.*
 140. *Barchinone, segueix ratllat et cetera.*
 141. *petente, ms. peretente.*
 142. *Barchinone, segueix ratllat Barchich.*